సుమతీ శతకము

13099

శ్రీ రస్తు

సుమతీశతకము

మూలము.

ది ఓరియంటల్ పబ్లిషింగ్ కంపెనీ, (రిజిష్టర్డు)

హెడ్డాఫీసు:— తెనాలి.

బ్రాంచస్:—గుంటూరు, మద్రాసు, బెజవాడ.

కాపీరైట్] [వెల 0—1—0.

శ్రీరస్తు.

సుమతిశతకము.

క. శ్రీరాముని దయచేతను
నారూఢిగ సకల జనులు ♦ నౌరాయనఁగా
ధారాళమైన నీతులు
నోరూరఁగ జవులుపుట్ట ♦ నుడివెద సుమతీ. 1

క. అక్కఱకు రానిచుట్టము
మ్రొక్కిన వరమీని వేల్పు ♦ మోహరమునఁ దా
నెక్కిన బాఱని గుఱ్ఱము
గ్రక్కున విడువంగవలయుఁ ♦ గదరా సుమతీ. 2

క. అడిగిన జీతంబియ్యని
మిడిమేలపు దొరనుగొల్చి ♦ మిడుకుటకంటెన్
వడిగల యెద్దులఁ గట్టుక
మడిదున్నుక బ్రతుకవచ్చు ♦ మహిలో సుమతీ. 3

క. అడియాస కొలువుఁ గొలువకు
గుడిమణియము సేయఁబోకు ♦ కుజనులతోడన్
విడువక కూరిమి సేయకు
మడవినిఁ దోడరయ కొంటి ♦ నరుగకు సుమతీ. 4

క. అధరము గదలియుఁ గదలక
మధురములగు భాషలుడిగి ♦ మౌనవ్రతుఁడౌ
అధికార రోగపూరిత
బధిరాంతక శవముఁ జూడఁ ♦ బాపము సుమతీ. 5

క. అప్పుకొని చేయువిభవము
ముప్పునఁ బ్రాయంపుటాలు ♦ మూర్ఖుని తపముం
దప్పరయని నృపురాజ్యము
దెప్పరమై మీఁద గీడుఁ ♦ దెచ్చుర సుమతీ. 6

క. అప్పిచ్చువాఁడు వైద్యుఁడు
నెప్పుడు నెడతెగక పాఱు ♦ నేఱును ద్విజుఁడుం
జొప్పడిన యూరనుండుము
చొప్పడ కున్నట్టియూరు ♦ సొరకుము సుమతీ. 7

క. అల్లుని మంచితనంబును
గొల్లని సాహిత్యవిద్య ♦ కోమలి నిజమున్
బొల్లున దంచిన బియ్యముఁ
దెల్లని కాకులును లేవు ♦ తెలియుము సుమతీ. 8

క. ఆఁకొన్న కూడె యమృతము
తాఁకొంచక నిచ్చువాఁడె ♦ దాత ధరిత్రిన్
సోఁకోర్చువాఁడె మనుజుఁడు
తేఁకువగలవాఁడె వంశ ♦ తిలకుఁడు సుమతీ. 9

క. ఆఁకలి యుడుగని కడుపును
వేఁకటియగు లంజపడుపు ♦ విడువని బ్రతుకున్
బ్రాఁకొన్నఁ నూతియుదకము
మేఁకలపాడియును రోఁత ♦ మేదిని సుమతీ. 10

క. ఇచ్చునదె విద్య రణమునఁ
జొచ్చునదె మగతనంబు ♦ సుకవీశ్వరులన్
మెచ్చునదె నేర్పు వాదుకు
వచ్చునదే కీడు సుమ్ము ♦ వసుధను సుమతీ. 11

క. ఇమ్ముగఁ జదువని నోరును
నమ్మాయని పిలిచి యన్న ♦ మడుగని నోరున్
దమ్ములఁ బిలువని నోరును
గుమ్మరి మనుద్రవ్వినట్టి ♦ గుంటర సుమతీ. 12

క. ఉడుముండదె నూఱేండ్లును
బడి యుండదె పేర్మిఁబాము ♦ బదినూఱేండ్లున్
మడువునఁ గొక్కెర యుండదె
కడునిలఁ బురుషార్థపరుఁడు ♦ గావలె సుమతీ. 13

క. ఉత్తమగుణములు నీచున
కెత్తెఱఁగునఁ గలుగనేర్చు ♦ నెయ్యెడలఁ బా
నెత్తిచ్చి కరఁగి పోసిన
నిత్తడి బంగారమగునె ♦ యిలలో సుమతీ. 14

క. ఉదకము ద్రావెడు హయమును
మదమున నుప్పొంగుచుండు ♦ మత్తేభ బుల్
మొదవుకడ నున్న వృషభముఁ
జదువని యా నీచుకడకుఁ ♦ జనకుర సుమతీ. 15

క. ఉపకారికి నుపకారము
విపరీతము గాదు సేయ ♦ వివరింపంగా
నపకారికి నుపకారము
నెపమెన్నక సేయువాఁడు ♦ నేర్పరి సుమతీ. 16

క. ఉపమింప మొదలు తియ్యన
కపటం బెడ నెడను జెఱకు ♦ కైవడినే పో
నెపములు వెదకును గడపటఁ
గపటపుదుర్జాతిపొందు ♦ గదరా సుమతీ. 17

క. ఎప్పటి కెయ్యది ప్రస్తుత
మప్పటికా మాటలాడి ♦ యన్యులమనముల్
నొప్పింపక తానొవ్వక
తప్పించుక తిరుగువాఁడు ♦ ధన్యుఁడు సుమతీ. 18

క. ఎప్పుడు దప్పులు వెదకెడు
నప్పురుషునిఁ గొల్వఁగూడ ♦ దది యెట్లన్నన్
సర్పంబు పడగనీడను
గప్పవసించిన విధంబు ♦ గదరా సుమతీ. 19

క. ఎప్పుడు సంపద కలిగిన
నప్పుడు బంధువులు వత్తు ♦ రది యెట్లన్నన్
దెప్పలుగఁ జెఱువునిండిన
కప్పలు పదివేలుచేరుఁ ♦ గదరా సుమతీ. 20

క. ఏఱకుమీ కసుగాయలు
దూఱకుమీ బంధుజనుల ♦ దోషముసుమ్మీ
పాఱకుమీ రణమందున
మీఱకుమీ గురువునాజ్ఞ ♦ మేదిని సుమతీ. 21

క. ఒకయూరికి నొక కరణము
నొకతీర్పరియైనఁ గాక ♦ నొగిఁదఱుచైనన్
గకవికలు గాకయుండునె
సకలంబును గొట్టువడక ♦ సహజము సుమతీ. 22

క. ఒల్లనిసతి నొల్లనిపతి
నొల్లని చెలికాని విడువ ♦ నొల్లనివాఁడే
గొల్లండుఁ గాక ధరలో
గొల్లండును గొల్లఁడౌనె ♦ గుణమున సుమతీ. 23

క. ఓడల బండ్లును వచ్చును
ఓడలు నాబండ్లమీఁద ♦ నొప్పుగ వచ్చున్
ఓడలు బండ్లును వలెనే
వాడంబడుఁ గలిమిలేమి ♦ వసుధను సుమతీ. 24

క. కడు బలవంతుండైనను
బుడమిని బ్రాయంపుటాలిఁ ♦ బుట్టిన యింటం
దడవుండ నిచ్చెనేనియుఁ
బడుపుగ నంగడికిఁ దానె ♦ పంపుట సుమతీ. 25

క. కనకపు సింహాసనమున
శునకముఁ గూర్చుండఁబెట్టి ♦ శుభలగ్నమునం
దొనరఁగఁ బట్టముగట్టిన
వెనుకటిగుణ మేలమాను ♦ వినురా సుమతీ. 26

క. కప్పకు నొరగాలైనను
సర్పమునకు రోగమైన ♦ సతి తులువైనన్
ముప్పున దరిద్రుఁడైనను
తప్పదు మఱి దుఃఖ మగుట ♦ తథ్యము సుమతీ. 27

క. కమలములు నీటఁబాసినఁ
గమలాప్తుని రశ్మిసోకి ♦ కమలినభంగిన్
దమతమ నెలవులు దప్పినఁ
దమమిత్రులు శత్రులౌట ♦ తథ్యము సుమతీ. 28

క. కరణముఁ గరణము నమ్మిన
మరణాంతక మౌనుగాని ♦ మనలేఁడు సుమీ
కరణము దన సరికరణము
మఱి నమ్మక మర్మమీక ♦ మనవలె సుమతీ. 29

క. కరణముల ననుసరింపక
విరసంబునఁ దిన్నతిండి ♦ వికటించు జుమీ
యిరుసునఁ గందెనఁ బెట్టక
పరమేశ్వరు బండియైనఁ ♦ బారదు సుమతీ. 30

క. కరణము సాధై యున్నను
గరి మద ముడిగినను బాము ♦ గఱవకయున్నన్
ధరఁ దేలు మీటకున్నను
గర మరుదుగ లెక్కగొనరు ♦ గదరా సుమతీ. 31

క. కసుగాయఁ గఱచి చూచిన
మసలక పసరుగను గాక ♦ మధురంబగు నా
పస గలుగు యువతులుండఁగఁ
బసిబాలలఁ బొందువాఁడు ♦ పసరము సుమతీ. 32

క. కవిగాని వాని వ్రాతయు
నవరస భావములు లేని ♦ నాతుల వలపుం
దవిలి చను పందినేయని
వివిధాయుధ కౌశలంబు ♦ వృథరా సుమతీ. 33

క. కాదుసుమీ దుస్సంగతి
పోదుసుమీ కీర్తికాంత ♦ పొందినపిదపన్
వాదుసుమీ యప్పిచ్చుట
లేదుసుమీ సతులవలపు ♦ లేశము సుమతీ. 34

క. కాముకుఁడు దనిసి విడిచిన
కోమలిఁ బరవిటుఁడు గవయఁ ♦ గూడుట యెల్లన్
బ్రేమమునఁ జెఱకుపిప్పికిఁ
జీమలు వెసమూఁగినట్లు ♦ సిద్ధము సుమతీ. 35

క. కారణము లేని నగవును
బేరణము లేని లేమ ♦ పృథివీస్థలిలోఁ
బూరణము లేని బూరెయు
వీరణములు లేని పెండ్లి ♦ వృథరా సుమతీ. 36

క. కులకాంతతోడ నెప్పుడు
గలహింపకు వట్టితప్పు ♦ ఘటియింపకుమీ
కలకంఠి కంటకన్నీ
రొలికిన సిరియింట నుండ ♦ నొల్లదు సుమతీ. 37

క. కూరిమిగల దినములలో
నేరము లెన్నఁడును గలుగ ♦ నేరవు మఱియా
కూరిమి విరసంబైనను
నేరములే తోఁచుచుండు ♦ నిక్కము సుమతీ. 38

క. కొంచెపు నరుసంగతిచే
నంచితముగఁ గీడువచ్చు ♦ నదియెట్లన్నన్
గించిత్తు నల్లికుట్టిన
మంచమునకు జేటువచ్చు ♦ మహిలో సుమతీ. 39

క. కొక్కోకమెల్ల జదివినఁ
జక్కనివాఁడైన రాజ ♦ చంద్రుండైనన్
మిక్కిలి రొక్కము లియ్యక
చిక్కదురా వారకాంత ♦ సిద్ధము సుమతీ. 40

క. కొఱగాని కొడుకు పుట్టిన
గొఱగామియె కాదు తండ్రి ♦ గుణములఁ జెఱచుం
జెఱకుతుద వెన్ను పుట్టినఁ
జెఱకునఁ దీపెల్లఁ జెఱచు ♦ సిద్ధము సుమతీ. 41

క. కోమలి విశ్వాసంబును
బాములతోఁ జెలిమి యన్య ♦ భామలవలపున్
వేముల తియ్యదనంబును
భూమీశుల నమ్మికలను ♦ బొంకుర సుమతీ. 42

క. గడనగల మగనిఁ జూచిన
నడుగడుగున మడుగు లిడుదు ♦ రతివలు దమలోఁ
గడ నుడుగు మగనిఁ జూచిన
నడుపీనుగు వచ్చెననుచు ♦ నగుదురు సుమతీ. 43

క. చింతింపకు కడచినపని
కింతులు వలతు రని నమ్మ ♦ కెంతయు మదిలో
నంతఃపుర కాంతలతో
మంతనములు మానుమిదియె ♦ మతముర సుమతీ. 44

క. చీమలు పెట్టిన పుట్టలు
పాముల కిరవైనయట్లు ♦ పామరుఁడు దగన్
హేమంబుఁ గూడఁ బెట్టిన
భూమీశులపాలఁ జేరు ♦ భువిలో సుమతీ. 45

క. చుట్టములు గానివారలు
చుట్టములము నీకటంచు ♦ సొంపుదలిర్పన్
నెట్టుకొని యాశ్రయింతురు
గట్టిగ ద్రవ్యంబు గలుగఁ ♦ గదరా సుమతీ. 46

క. చేతులకుఁ దొడవు దానము
భూతలనాథులకుఁ దొడవు ♦ బొంకమిధరలో
నీతియ తొడ వెవ్వారికి
నాతికి మానంబు తొడవు ♦ నయముగ సుమతీ. 47

క. తడ వోర్వక యొడలోర్వక
కడువేగం బడిచిపడినఁ గార్యంబగునే
తడవోర్చిన నొడలోర్చినఁ
చెడిపోయిన కార్యమెల్లఁ ♦ జేకురు సుమతీ. 48

క. తనకోపమె తనశత్రువు
తన శాంతమె తనకురక్ష ♦ దయచుట్టంబౌఁ
దనసంతోషమె స్వర్గము
తనదుఃఖమె నరకమండ్రు ♦ తథ్యము సుమతీ. 49

క. తనయూరి తపసితనమును
దనపుత్త్రుని విద్యపెంపుఁ ♦ దనసతిరూపు
దన పెరటిచెట్టుమందును
మనసున వర్ణింపరెట్టి ♦ మనుజులు సుమతీ. 50

క. తనకలిమి యింద్రభోగము
తనలేమియె సర్వలోక ♦ దారిద్ర్యంబున్
తనచావు జగత్ప్రళయము
తనువలచిన యదియె రంభ ♦ తథ్యము సుమతీ. 51

క. తనవారు లేనిచోటను
జనవించుక లేనిచోట ♦ జగడముచోటన్
అనుమానమైన చోటను
మనుజునకును నిలువఁదగదు ♦ మహిలో సుమతీ. 52

క. తమలము సేయనినోరును
విమతులతోఁ జెలిమిసేసి ♦ వెతఁబడు తెలివిన్
గమలములు లేనికొలఁకును
హిమధాముఁడు లేనిరాత్రి ♦ హీనము సుమతీ. 53

క. తలనుండు విషము ఫణికిని
వెలయంగా దోఁకనుండు ♦ వృశ్చికమునకున్
దలతోఁక యనక యుండును
ఖలునకు నిలువెల్ల విషము ♦ గదరా సుమతీ. 54

క. తలపొడుగు ధనముఁబోసిన
వెలయాలికి నిజములేదు ♦ వివరింపంగాఁ
దల దడివి బాస జేసిన
వెలయాలిని నమ్మరాదు ♦ వినురా సుమతీ. 55

క. తలమాసిన నొలుమాసిన
వలువలు మాసినను బ్రాణ ♦ వల్లభునైనన్
గులకాంత లైనరోఁతురు
తిలకింపఁగ భూమిలోన ♦ దిరముగ సుమతీ. 56

క. తాను భుజింపని యర్థము
మానవపతిఁ జేరుగొంత ♦ మఱి భూగతమౌఁ
గానల నీఁగలుగూర్చిన
తేనియ యొరుజేరునట్లు ♦ తిరముగ సుమతీ. 57

క. దగ్గఱఁ గొండెము సెప్పెడు
ప్రెగ్గడ పలుకులకు రాజు ♦ ప్రియుఁడై మఱితా
నెగ్గుఁ బ్రజ కాచరించుట
బొగ్గులకై కల్పతరువుఁ ♦ బొడుచుట సుమతీ. 58

క. ధనపతి సఖుఁడై యుండిన
నెనయఁగ శివుఁడును భిక్ష ♦ మెత్తఁగ వలసెన్
దనవారి కెంతగలిగినఁ
దనభాగ్యమె తనకుఁగాక ♦ తథ్యము సుమతీ. 59

క. ధీరులకుఁ జేయు మేలది
సారంబగు నారికేళ ♦ సలిలము భంగిన్
గారవమును మఱిమీఁదట
భూరిసుఖావహము నగును ♦ భువిలో సుమతీ. 60

క. నడువకుమీ తెరువొక్కటఁ
గుడువకుమీ శత్రునింటఁ ♦ గూరిమితోడన్
ముడువకుమీ పరధనముల
నుడువకుమీ యొరులమనసు ♦ నొవ్వఁగ సుమతీ. 61

క. నమ్మకు సుంకరి జూదరి
నమ్మకు మగసాలివాని ♦ నటు వెలయాలిన్
నమ్మకు మంగలివానిని
నమ్మకుమీ వామహస్తు ♦ నవనిని సుమతీ. 62

క. నయమునఁ బాలుం ద్రావరు
భయమునను విషము నైనఁ ♦ భక్షింతురుగా
నయమెంత దోసకారియొ
భయమే చూపంగవలయు ♦ బాగుగ సుమతీ. 63

క. నరపతులు మేరదప్పినఁ
దిరమొప్పఁగ విధవయింటఁ ♦ దీర్ఘంబైనన్
గరణము వైదికుఁడైనను
మరణాంతక మగునుగాని ♦ మానదు సుమతీ. 64

క. నవరసభావాలంకృత
కవితాగోష్ఠియును మధుర ♦ గానంబును దా
నవివేకి కెంతఁజెప్పినఁ
జెవిటికి శంఖూదినట్లు ♦ సిద్ధము సుమతీ. 65

క. నవ్వకుమీ సభలోపల
నవ్వకుమీ తల్లిదండ్రి ♦ నాథులతోడన్
నవ్వకుమీ పరసతితో
నవ్వకుమీ విప్రవరుల ♦ నయమిది సుమతీ. 66

క. నీరే ప్రాణాధారము
నోరే రసభరితమైన ♦ నుడువుల కెల్లన్
నారియె నరులకు రత్నము
చీరయె శృంగారమంత్రము ♦ సిద్ధము సుమతీ. 67

క. పగ వల దెవ్వరితోడను
వగవంగా వలదులేమి ♦ వచ్చిన పిదపన్
తెగనాడవలదు సభలను
మగువకు మనసియ్యవలదు ♦ మహిలో సుమతీ. 68

క. పతికడకుఁ దన్నుఁ గూర్చిన
సతికడకును వేల్పుకడకు ♦ సద్గురు కడకున్
సుతుకడకు రిత్తచేతుల
మతిమంతులు చనరు నీతి ♦ మార్గము సుమతీ. 69

క. పనిచేయు నెడల దాసియు
ననుభవమున రంభ మంత్రి ♦ యాలోచనలన్
దనభుక్తి యెడలఁ దల్లియు
ననఁ దన కులకాంత యుండ♦ నగురా సుమతీ. 70

క. పరనారీ సోదరుఁడై
పరధనముల కాసపడక ♦ పరులకు హితుఁడై
పరులు దను బొగడ నెగడక
పరు లలిగిన నలుగనతఁడు ♦ పరముఁడు సుమతీ. 71

క. పరసతి కూటమిఁ గోరకు
పరధనముల కాసపడకుఁ ♦ బరు నెంచకుమీ
సరిగాని గోష్ఠి సేయకు
సిరిచెడ చుట్టంబుకడకుఁ ♦ జేరకు సుమతీ. 72

క. పరసతుల గోష్ఠినుండిన
పురుషుఁడు గాంగేయుఁడైన ♦ భువి నిందపడున్
బరసతి సుశీలయైనను
బరుసంగతినున్న నింద ♦ పాలగు సుమతీ. 73

క. ఒరునాత్మఁ దలఁచు సతి విడు
మఱుమాటలు పలుకు సుతుల ♦ మన్నింపకుమీ
వెఱపెఱుఁగని భటు నేలకు
తఱుచుగ సతిఁగవయఁబోకు ♦ తగదుర సుమతీ. 74

క. పరుల కనిష్టము సెప్పకు
పొరుగిండ్లకుఁ బనులులేక ♦ పోవకు మెప్పుం
బరుఁగాదిసిన సతిఁగవయకు
మెఱిఁగియు బిరుసైన హయము ♦ నెక్కకు సుమతీ. 75

క. పర్వముల సతులఁ గవయకు
ముర్వీశ్వరు కరుణ నమ్మి ♦ యుబ్బకు మదిలో
గర్వింప నాలిఁ బెంపకు
నిర్వహణము లేనిచోట ♦ నిలువకు సుమతీ. 76

క. పలుదోమి సేయు విడియము
తలగడిగిన నాఁటి నిద్ర ♦ తరుణుల యెడలం
బొలయలుక నాఁటికూటమి
వెలయింతని చెప్పరాదు ♦ వినురా సుమతీ. 77

క. పాటెఱుఁగని పతి కొలువును
గూటంబున కెఱుకపడని ♦ కోమలి రతియుం
బేటెత్తఁ జేయు చెలిమియు
నేటికి నెదురీఁదినట్టు ♦ లెన్నఁగ సుమతీ. 78

క. పాలను గలసిన జలమును
బాలవిధంబుననె యుండుఁ ♦ బరికింపంగా
బాలచవిఁ జెఱుచుఁ గావున
బాలసుఁడగు వానిపొందు ♦ వలదుర సుమతీ. 79

క. పాలసునకైన యాపద
జాలింబడి తీర్పఁదగదు ♦ సర్వజ్ఞునకుం
దేలగ్నిఁ బడఁగఁ బట్టిన
మేలెఱుఁగునె మీఁటుఁగాక ♦ మేదిని సుమతీ. 80

క. పిలువని పనులకుఁ బోవుట
గలయనిసతి రతియు రాజు ♦ గానని కొలువుం
బిలువని పేరంటంబును
వలవని చెలిమియును జేయ ♦ వలదుర సుమతీ. 81

క. పురికిని బ్రాణము కోమటి
వరికిని బ్రాణంబు నీరు ♦ వసుమతిలోనం
గరికిని బ్రాణము తొండము
సిరికిని బ్రాణంబు మగువ ♦ సిద్ధము సుమతీ. 82

క. పులిపాలు దెచ్చియిచ్చిన
నలవడఁగా గుండెఁగోసి ♦ యఱచే నిడినన్
దలపొడుగు ధనముఁ బోసిన
వెలయాలికిఁ గూర్మిలేదు ♦ వినురా సుమతీ. 83

క. పెట్టిన దినములలోపల
నట్టడవులకైన వచ్చు ♦ నానార్థములున్
బెట్టని దినముల గనకపు
గట్టెక్కిన నేమిలేదు ♦ గదరా సుమతీ. 84

క. పొరుగునఁ బగవాఁడుండిన
నిరవొందగ వ్రాతఁగాఁడె ♦ యేలికయైనన్
ధరఁగాపు కొండెమాడినఁ
గరణాలకు బ్రతుకులేదు ♦ గదరా సుమతీ. 85

క. బంగారు కుదువబెట్టకు
సంగరమునఁ బాఱిపోకు ♦ సరసుఁడవైతే
నంగడి వెచ్చములాడకు
వెంగలితోఁ జెలిమివలదు ♦ వినురా సుమతీ. 86

క. బలవంతుఁడ నాకేమని
పలువురతోఁ నిగ్రహించి ♦ పలుకుట మేలా
బలవంతమైన సర్పము
చలిచీమల చేతఁ జిక్కి ♦ చావదె సుమతీ. 87

క. మండలపతి సముఖంబున
మెండైన ప్రధాని లేక ♦ మెలఁగుట యెల్లన్
గొండంత మదపుటేనుఁగు
తొండము లేకుండినట్లు ♦ దోచుర సుమతీ. 88

క. మంత్రిగల వాని రాజ్యము
తంత్రము సెడకుండ నిలుచుఁ దఱుచుగ ధరలో
మంత్రివిహీనుని రాజ్యము
జంత్రపుగీలూడినట్లు ♦ జరుగదు సుమతీ. 89

క. మాటకు బ్రాణము సత్యము
కోటకుఁ బ్రాణంబు సుభట ♦ కోటి ధరిత్రిన్
బోటికిఁ బ్రాణము మానము
చీటికిఁ బ్రాణంబు వ్రాలు ♦ సిద్ధము సుమతీ. 90

క. మానఘను డాత్మ ధృతి చెడి
హీనుండగు వాని నాశ్ర ♦ యించుట యెల్లన్
మానెడు జలములలోపల
నేనుఁగుమెయి దాఁచినట్లు ♦ లెఱుఁగుము సుమతీ. 91

క. రాపొమ్మని పిలువని యా
భూపాలునిఁ గొల్వభుక్తి ♦ ముక్తులు గలవే
దీపంబు లేని యింటను
చేపున కీళ్ళాడినట్లు ♦ సిద్ధము సుమతీ. 92

క. రూపించి పలికి బొంకకు
ప్రాపగుచుట్టంబు నెగ్గు ♦ పలుకకు మదిలోఁ
గోపించు రాజు గొల్వకు
పాపపు దేశంబు సొరకు ♦ పదిలము సుమతీ. 93

క. లావుగల వానికంటెను
భావింపఁగ నీతిపరుఁడు ♦ బలవంతుండౌ
గ్రావంబంత గజంబును
మావటివాఁ డెక్కినట్లు ♦ మహిలో సుమతీ. 94

క. వఱదైన చేను దున్నకు
కఱవైనను బంధుజనుల ♦ కడ కేఁగకుమీ
పరులకు మర్మము సెప్పకు
పఱికికి దళవాయి తనము ♦ బెట్టకు సుమతీ. 95

క. వరిపంట లేని యూరును
దొరయుండని యూరు తోడు ♦ దొరకని తెరువున్
ధరను బతి లేని గృహమును
నరయంగా రుద్రభూమి ♦ యనదగు సుమతీ. 96

క. వినదగు నెవ్వరు సెప్పిన
వినినంతనె వేగపడక ♦ వివరింపఁ దగున్
కని కల్ల నిజము దెలిసిన
మనుజుఁడె పో నీతిపరుడు ♦ మహిలో సుమతీ. 97

క. వీడెము సేయనినోరును
జేడెల యధరామృతంబుఁ ♦ గ్రోలనినోరున్
బాడంగ రానినోరును
బూడిద కిరవైనపాడు ♦ బొందర సుమతీ. 98

క. వెలయాలివలనఁ గూరిమి
గలుగదు మఱి గలిగెనేని ♦ కడతేరదుగాఁ
బలువురు నడిచెడు తెరువునఁ
బులు మొలవదు మొలిచెనేనిఁ ♦ బొదలను సుమతీ. 99

క. శుభముల నొందని చదువును
నభినయమును రాగరసము ♦ నందనిపాటల్
గుభగుభలు లేనికూటమి
సభ మెచ్చని మాటలెల్ల ♦ జప్పన సుమతీ. 100

క. సరసము విరసము కొఱకే
పరిపూర్ణ సుఖంబు లధిక బాధల కొఱకే
పెరుఁగుట విఱుఁగుట కొఱకే
ధరతగ్గుట హెచ్చుకొఱకె ♦ తథ్యము సుమతీ. 101

క. మేలెంచని మాలిన్యుని
మాలను నగసాలవాని ♦ మంగలి హితుగా
నేలిన నరపతి రాజ్యము
నేలఁ గలసిపోవు గాని ♦ నెగడదు సుమతీ. 102

క. స్త్రీలయెడ వాదులాడకు
బాలురతో జెలిమిసేసి ♦ భాషింపకుమీ
మేలైన గుణము విడువకు
మేలినపతి నిందసేయ ♦ కెన్నఁడు సుమతీ. 103

క. సిరిదా వచ్చినవచ్చును
సలలితముగ నారికేళ ♦ సలిలము భంగిన్
సిరిదాఁ బోయినఁ బోవును
కరిమ్రింగిన వెలగపండు ♦ కరణిని సుమతీ. 104

క. మది నొకని వలచియుండఁగ
మదిచెడి యొక క్రూరవిటుఁడు ♦ మానక తిరుగున్
అది చిలుక పిల్లి పట్టినఁ
జదువునె యాపంజరమున ♦ జగతిని సుమతీ. 105

క. పుత్త్రోత్సాహము తండ్రికి
బుత్త్రుఁడు జన్మించినపుడె ♦ పుట్టదు జనులా
పుత్త్రునిఁ గనుఁగొని పొగడఁగఁ
బుత్త్రోత్సాహంబు నాఁడు ♦ పొందురసుమతీ. 106

క. వెలయాలు సేయుబాసలు
వెలయఁగ నగసాలిపొందు ♦ వెలమల చెలిమిం
గలలోనఁ గన్నకలిమియు
విలసితముగ నమ్మరాదు ♦ వినురా సుమతీ. 107

క. వేసరపు జాతికానీ
వీసముఁ దాఁజేయనట్టి ♦ వెంగలిగానీ
దాసికొడుకైనఁ గానీ
కాసులు గలవాఁడె రాజు ♦ గదరా సుమతీ. 108

సంపూర్ణము.

పాప్యులర్ ప్రెస్, తెనాలి.

[illegible]

వాణీవాచకములు

ఆంధ్రభాషాలంకారములు. పాఠ్యపుస్తకములలో రు[illegible]

ప్రాథమిక విద్యాశిక్షణయందు చక్కని యనుభవము

గలవారిచే వ్రాయబడినవి.

మొదటి తరగతి	0-3-0	ఐదవ తరగతి	[illegible]
రెండవ తరగతి	0-3-0	ఆరవ తరగతి	0-7-0
మూడవ తరగతి	0-4-0	ఏడవ తరగతి	[illegible]
నాలుగవ తరగతి	0-5-0	ఎనిమిదవ తరగతి	0-8-0

సారస్వతవాచకములు

G. RANGARAO NAIDU B. A., L. T.,
M. VENKATARATNAM B. A.

(ఎలిమెంటరీ పాఠశాలలలో ఉపవాచకములుగ నుపయోగింప దగినవి.)

మొదటి పుస్తకము (పెద్దటైపులో) 2వ తరగతికి	0-2-0
రెండవ పుస్తకము మూడవ తరగతికి	0-3-0
మూడవ పుస్తకము నాలుగవ తరగతికి	0-4-0
నాలుగవ పుస్తకము ఐదవ తరగతికి	0-5-0

జనరల్ నాలెడ్జి - సివిక్సురీడరు

రెండవ తరగతి	0-3-0	నాలుగవ తరగతి	0-5-0
మూడవ తరగతి	0-4-0	ఐదవ తరగతి	0-6-0

హిందూదేశచరిత్రము

నాలుగవ తరగతికి	(ఆడిదం నారాయణమూర్తి M. A., L. T.,)	0-4-0
ఐదవ తరగతికి	డిటో	0-4-0
మొదటిఫారము	(తెలికచెర్ల సూర్యప్రకాశరావు,	0-8-0
రెండవఫారము	బి. యే., యల్. టి.,	0-10-0
మూడవఫారము		0-12-0

వలయువారు:-

ది ఓరియంటల్ పబ్లిషింగ్ కంపెనీ, ([illegible])

హెడ్డాఫీసు:-తెనాలి.

బ్రాంచీలు-గుంటూరు, మద్రాసు, బెజవాడ.